

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sol Triplex In Eodem Universo

Hermann, Amand

Sultzbaci, 1676

Tertia. Quotuplex sit Intellectus, & quæ ejus munia?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95850](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95850)

objecti; sed est, ergo: probatur major, quia non concurrans ad effectum aliquem non potest ei dare similitudinem aliquam, sicut patet examinanti. Secundò una intellectio non distingueretur specie ab alia, quia sola conditio non variat speciem, nec dat distinctionem, quod non dat esse, ergo. Unde etiam sequeretur omnes intellectiones fore equalis perfectionis, imò si objectum unum esset nobilior & alterum minus tale, posset intellectus suo conatu majore perfectionem producere intellectioem circa objectum minus nobile, quam cum illo quod est magis nobile.

modo est causa respectu substantiae, unde nec separata, nec conjuncta substantiae, aliam producere possunt, & sunt activa sine dependentia unius ab altero, objectum autem non agit nec agere potest nisi cum intellectu.

Urgetur: Si objectum totalitate effectus producit intellectioem, ergo poterit dicere intelligens, discurrens, sicut dicitur intellectus intelligere, discurrere, sed hoc est omnino inconueniens, ergo. Respondeo negando sequelam, quia nec intellectus dicitur intelligens praecise, quia producit intellectioem, sed quia recipit, sicut non dicitur quis albus, quia dealbat, sed paries qui recipit albedinem. Quòd verò intellectio dicatur actio immanens non excludit activitatem objecti, quia sufficit, quòd maneat in una causa, caeque magis principali.

Arguitur secundò Contra secundam partem. Ea est causa principalior, quae sibi magis assimilat effectum, quaeque specificat & distinguit, & quae aliam determinat & movet, sed haec omnia competunt objecto, & non intellectui, ergo. Respondeo negando majorem, & primum patet, quia Deus, Sol, & homo producent hominem, & tamen homo non assimilatur Deo, Soli, sed solum homini, ut proinde Scotus dicat effectum non semper assimilari cause principaliori sed magis inferiori, hinc etiam frequentius filii magis similes sunt matribus, quam Patribus, imò dici potest etiam intellectioem magis assimilari intellectui, in essendo est enim spiritualis, vitalis, &c. quamvis in representando sit magis similis, unde etiam dico, quòd ab intellectu magis possit acquirere distinctionem & specificationem quoad se, quamvis quoad extrinsecum magis specificetur ab objecto. Et tandem dico causam moventem esse perfectiorem, quae movens praestat effectum & virtutem agendi, objectum autem non sic praestat virtutem agendi intellectui; objectum non movet intellectum ut moventem, & agentem, sed ut patientem & recipientem.

IX.
Intellectio in essendo magis assimilatur intellectui, quam objecto.

VI.
Est tamen magis principalis.
Probatur secunda pars: Quia illa dicitur causa magis principalis, quae est magis indeterminata & minus limitata ad suos effectus producendos, sed intellectus est magis indeterminatus, & minus limitatus, ergo. Verum Doctor subtilis putat hoc verum esse de naturalibus cognitionibus, in visione enim beatifica, propter excellentiam objecti & modicam attingentiam, & activitatem intellectus, censet eum esse magis dicendum causam minus principalem nec ego puto inficiandum. Sed contra primam partem

VII.
Objectum potest participare concurrens.
Arguitur: Intellectio est actio vitalis, ergo non potest produci à causa non vitali, quia nullum imperfectius producit perfectius. Respondeo distinguendo consequens non potest produci ab objecto partialiter nego, totaliter concedo; nam si quoque habitus concurrunt ad productionem actuum, qui tamen non sunt vitales, sic Sol concurrat cum Patre ad producendum hominem, nam non solus homo, sed Deus, Sol, & homo generat hominem, & tamen Sol non est tam perfectus ut homo, nam in causis partialibus, quod uni deest communicatur ab altera, nam in similibus dependet effectus totaliter ab utraque causa, non ab una.

VIII.
Utriusque tamen attingit intellectioem.
Instatur: Si intellectio dependeret ab objecto in ratione cause, vel deberet in ipsa esse formalitas, quae corresponderet objecto, & alia quae intellectui, nempe specificatio objecto attribuenda esset, & vitalitas intellectui; vel deberet dici quòd non vivum attingeret vivum quorum primum falsum est, nam intellectio est actus simplicissimus consequenter & vitalitas & specificatio in eo idem sunt; alterum autem penitus durum est, quòd non vivum det vitalitatem, quia nemo dat quòd non habet, ut ipse dicebam supra. Ergo objectum nequit nec quidem partialiter concurrere, sicut nequit partialiter concurrere accidens ad producendam substantiam. Respondeo negando primam sequelam, quia quando duae causae partiales concurrunt ad aliquem, quaelibet totum effectum attingit, non quomodo unaque, sed totalitate effectus, non verò totalitate causae, unde quicquid producitur ab una, producitur etiam ab altera, nec uni assignatur aliqua formalitas, & alteri alia: Unde ad alteram sequelam dico, illud planè non debere videri durum, quia hoc habent particulare causae subordonatae, & intentionales, sicut nec est inconueniens quòd debilis homo integram dicatur navim traxisse, non totalitate causae, sed effectus, secus est de accidente, quia accidens nullo

QUAESTIO III.

Quotuplex sit intellectus, & quae cuiusque munia?

Quia intellectus, Docente Phylosopho, ad initium est veluti tabula rasa in qua nulla sunt imagines rerum depictae, quas tamen vel per infusionem, ut volebat Plato & Avicenna, vel propria virtute ministerio sensuum acquirere debet, hinc quaeritur, an in anima sit aliqua potentia, quae sit effectrix specierum intelligibilium, quae dicatur intellectus agens, vel an illas producat illa potentia, quae dicitur intellectus Passibilis, & an is solus vel cum phantasmate tanquam causa partiali efficiente, vel tanquam materiali praebente intellectui sive agenti, sive passibili materiam & exemplar, ad cuius similitudinem intellectus producat sibi species, de quo dubio propter diversitatem sententiarum certè possum dicere quòd habet D. Augustinus lib. 10. Confess. cap. 8. *Species quomodo*

I.
Opiniones authorum.

quomodo fabricata sint quia dicitur, cum appareat quibus sensibus rapta sunt, interimque recondita? Secundò dubitatur, an si intellectus agens producat species, an ille sit realiter vel formaliter distinctus à possibili? Ad primum

II.

Datur intellectus agens.

Dico primò: Datur in anima intellectus agens, qui veluti causa partialis & principalis cum phantasmate, altera causa partiali, producat species intelligibiles. Ita communior, Scotus, & Recentiores.

Probatur prima pars primò:

Ex autoritate D. Augustini in Exposit. Psal. 72. ubi docet: *Esse vim quandam minuens & augendi anima instam, quam quocumque venerit necesse est afferat secum. Lib. 6. Mus. cap. 11. Quod autem ex eo quod vidi facio, memoria facio, & tamen aliud est in memoria invenire phantasmam & aliud de memoria facere phantasmata, quæ omnia vi anima potest. Lib. 12. Gen. Litt. cap. 16. Quamvis prius videamus aliquod corpus, quod ante non videramus, atque inde incipiat imago esse in spiritu nostro, quo illud, cum absens fuerit recordemur, tamen eandem ejus imaginem non corpus (solum) in spiritu, sed ipse spiritus facit celeritate mirabili, quæ ineffabiliter longè est à corporis tarditate. In quibus omnibus locis clarissimè tribuit intellectui vim faciendi imagines rerum de memoria, phantasmata seu species de phantasia, ergò.*

III.

Ratione id probatur primò.

Probatur eadem pars ratione primò. Dantur species rerum intelligibiles non infusæ, sed ministerio sensuum acquiruntur, sed hæc acquiri non possunt nisi per intellectum aliquem agentem, & producentem illas, ergò: major patet ex communi consensu, & infra probabitur magis: probatur minor, quia hæc productio speciei nequit competere soli phantasmati, quia ut supra dixit D. Augustinus imaginem in spiritu non producit corpus, & materiale in spirituale agere & producere nequit; nec etiam potest producere solum objectum externum ob eandem rationem; nec intellectus possibilis, quia hic est operativus tantum, potentia autem operativa supponit subiectum concurrentem dispositum, disponitur autem quando de ordine materialium transfertur ad ordinem intelligibilium, ergò debet aliqua esse potentia, quæ præparet objectum abstrahendo species, qui alius non est quam intellectus agens, ergò. Ubi pro majori intelligentia, de quo infra, copiosior erit sermo, Nota intelligere nec est formaliter agere, nec formaliter recipere intellectiōnem, sed per intellectiōnem operari & vitaliter tendere in objectum, & hoc commune habet intellectus noster cum omnibus aliis potentis vitalibus, particulare autem quod primò debeat sibi disponere objectum, si illud sit materiale, & quamvis tres priores actus possint convenire intellectui possibili, disponere tamen præcisè pertinet ad intellectum agentem sive realiter, sive formaliter, aut nullatenus distinguatur.

IV.

Probatur secundò.

Probatur secundò eadem pars: Illa natura rationalis, quæ habet pro objecto aliquod universale, habet intellectum agentem, sed intellectus noster habet pro objecto aliquod universale, ergò: Probatur minor,

quia nullum objectum potest esse adequatum intellectui nostro, quod in se non continet omnia ab eo intelligibilia virtualiter vel eminenter, sed nulla res singularis creata continet sic omnia, ergò: Probatur modò major principalis argumenti, quia universale per productionem extenditur ad omnia cognoscibilia tam materialia quam immaterialia, sed materialia non sunt intelligibilia, nisi in potentia, & quando fiunt intelligibilia in actu, fiunt talia per abstractionem, abstractio autem sit per intellectum agentem, ergò ab ultimo ad primum intellectus habens objectum universale habet intellectum agentem.

Et hæc ratio non modò probat debet debere admitti intellectum agentem, sed & in anima separata & in Angelis.

Probatur secunda pars primò:

Autoritate D. Augustini lib. 11. Trinit. cap. 9. sic loquentis: *in hac distributione omnium primum à specie corporis & pervenimus ad speciem in consuetu cogitantia, quatuor species representantur, quasi gradatim nata altera ex altera, secunda prima, tertia de secunda, quarta de tertia. A spiritibus quippe corporis quod cernitur exortitur ea, quæ in sensu cernuntur & hæc ea quæ sit in memoria, & ab hæc ea, quæ sit in acie cogitantia. Ubi clarè tribuit uni speciei & phantasmati alterius & speciei intelligibilis productionem, sed non solum luti causæ totali, ut supra visum est, ergò ut causæ partiali.*

Probatur etiam ratione primò:

Quia ideo dicitur objectum concurrere ad productionem speciei expressæ & intellectiōnem veluti parens & causa partialis ex D. Augustino, & communi consensu, quia est similitudo representativa objecti, sed etiam species impressa est similitudo phantasmatis, ergò etiam debet partialiter concurrere. Secundò, quia non est assignabilis melior concurrentiatio, & modus, ergò: probatur antecedens, quia esset vel per modum instrumenti, vel per modum causæ materialis circa quam, aut ex qua, vel per nudam assistentiam; neutrum est, ergò: probatur, non per modum instrumenti, quia in instrumento nulla correspondet in effectu ipsi similitudo formalitas, sicut respondet phantasmati formalitas similitudinis; nec etiam per modum causæ materialis ex qua, quia causa quæ sic concurrunt ad eductionem formarum sunt simul earum receptivæ; nec circa quam, quia intellectus agens operatur tantum circa possibilem; Nec denique per solam & nudam assistentiam, quia sic possemus etiam dicere objectum tantum concurrere per assistentiam ad producendam intellectiōnem, & omnes causas secundas solum assistere, ut Deus producat certum effectum, quod est tollere causalitates ex universo. Sed contra conclusionem sic

Arguitur I. Nullus datur sensus agens,

nec datur voluntas ulla agens, ergò nec debet dari intellectus agens ad producendas species. Probatur consequentia, quia ideo non datur sensus agens, &c. quia objecta sensuum sunt actu per se perceptibilia & objectum voluntatis de se actu volubile, sed etiam res ipsæ sunt

de se actu intelligibiles, ergo non indiget sensu agentis. Respondeo negando consequentiam, minorem probationis distinguendo res materiales sunt intelligibiles nego: spirituales concedo; distinguo etiam consequens, ergo non debet poni intellectus agens quando obiectum est actu intelligibile, concedo; quando est solum potentia nego consequentiam. Itaque quia obiecta sensuum semper sunt actu intelligibilia, utpote cum sint proportionata potentis & in eadem linea rerum possunt ipsa producere totaliter suas species, & facere se actu intelligibilia. Similiter quicquid est actu intellectum jam sufficienter est proportionatum ad voluntatem, consequenter in voluntate nulla agens admitti debet, sed non omne obiectum est actu intelligibile, consequenter primo per aliquam potentiam transferri debet de ordine intelligibilium potentia, ad ordinem intelligibilium actu.

VII. **Instatur:** Ut fiat actu intelligibile non requiritur potentia aliqua, ergo: probatur antecedens, quia potest facere tale phantasma: probatur tum quia obiecta alia produunt suas species; tum quia nihil impedit; si enim quid esset, maxime quod species esset perfectior, sed hoc non est, ergo: probatur minor, quia species est accidens, obiectum est substantia, ergo poterit ipsa producere speciem suam. Respondeo negando antecedens cum sua probatione, ejus primam probationem distinguo, obiectum producit suas species quando est rationis, & quasi ordinis ejusdem concedo; quando diversi nego. Ad secundam dico, omnino perfectionem obviare, sed non hæc, quia secundum hanc adhuc conveniunt sub aliquo genere, sed secundum aliam, secundum quam toto genere differunt, nempe spiritualitatis, materiale enim & spirituale toto differunt genere.

VIII. **Arguitur secundò:** Probando phantasma non posse concurrere efficienter. Nullum imperfectius potest producere perfectius nec in virtute propria, nec in virtute aliena, ut patet de calore & accidente, quod neque secundum se, nec cum substantia habet virtutem producendi substantiam, sed phantasma est imperfectius specie spirituali, ergo. Respondeo distinguendo: Nihil imperfectius potest producere perfectius sicut causa totalis vel partialis principalis concedo majorem; sicut partialis, eaque minus principalis nego majorem. Nec tamen dici potest quod eodem modo posset accidens ut causa minus principalis partialis producere substantiam, quia tunc solummodo colligimus aliquid posse concurrere etiam si sit imperfectius ut causa partialis, quando in effectu correspondet aliqua formalitas, quæ præcisè alteri non correspondet, in substantia autem nulla est formalitas, quæ responderet accidenti ut alicui causæ, & non responderet ipsi substantiæ, quia nulla est ibi præter rationem entis & hæc tam in substantia quam accidente invenitur, secus autem est de specie, in ea enim reperitur spiritualitas, quæ tantum correspondet intellectui, & reperitur similitudo, quæ tantum correspondet phantasmati. Sed

Instatur: Quando duæ causæ partiales concurrunt effectus sequitur partem debiliorem causæ, sed phantasma est debilius intellectu, ergo deberet sequi ejus partem & consequenter esse materialis, cum tamen dicatur species esse spiritualis. Respondeo distinguendo majorem, sequitur partem debiliorem causæ quoad entitatem suam nego, quoad similitudinem concedo majorem, minorem, & distinguo similitudinem consequens, & nego secundam consequentiam: Tum quia illud principium tantum currere in syllogismo, in aliis autem causis sequitur assimilatio ad causam proximiorum; tum quia species in essendo magis assimilatur intellectui, in representando verò phantasmati.

Dico 2. intellectus agens & passibilis non distinguuntur realiter, sed formaliter solum, non tamen in eo rigore sicut intellectum ab ipsa voluntate. Ita Maftrius. Patet prima pars ex dictis;

Probatur secunda pars, quia habent diversum operandi modum, ergo. Tertia pars probatur, quia non sunt multiplicanda entia sine necessitate. ergo.

Dico 3. intellectus agentis minus est cum obiecto materiali, vel phantasmate producere species; intellectum verò passibilis est recipere eandem species, ac illi uti. Probatur, quia non sunt assignabilia alia officia quæ præstare deberent, ergo: probatur antecedens, si esset aliquid aliud maxime illuminare phantasmata, & obiectum sensibile, illudque reddere intelligibile, sed ista illuminatio non est quid distinctum à productione speciei intelligibilis, ergo: probatur minor, ex D. quodl. 15. §. Si verò: ubi dicit intellectum agentem se habere ad phantasmata sicut lumen ad colores, atqui lumen ad colores ita se habet, quod ubi in tenebris delitescentes species visibiles transmittere nequeant ad oculum, postea cum lumine transmittant & immutent, ergo sicut illuminatio colorum per lumen non est distincta à productione speciei visibilis, ita illuminatio phantasmatum non est distincta à productione speciei intelligibilis. Secunda pars autem per se patet. Hinc collige intellectum agentem non esse causam totalem speciei intelligibilis, sed sensum internum etiam Physicè concurrere, quia certum est intellectum non posse producere unam speciem potius, quam aliam, nisi determinetur ad hoc à phantasia, sed non potest explicari bene quomodo phantasia determinaret nisi concurrendo Physicè, ergo sic concurrat: quod confirmatur ex illo Augustini ex obiecto & intellectu pari notitiam.

Dices: Posse determinare solummodo proponendo sicut voluntas per intellectum determinatur. Contra, quia voluntas & intellectus sunt realiter identificata & eo ipso quo intellectus intelligit obiectum, voluntas etiam illud realiter intelligit, phantasia & intellectus verò sunt potentie realiter distinctæ, nec ex eo, quod phantasia intelligat, intelligit intellectus, vel realiter, vel formaliter.

Collige secundò: Intellectum passibilem, seu patientem dici talem, non quod

IX. Effectus quo ad similitudinem sequitur debiliorem causam.

X. Intellectus agens & passibilis non distinguuntur strictè formaliter.

XI. Minus in intellectu agens & passibilis.

XII.

non

non agat producendo effectivè cognitionem tam bene, quàm intellectus agens agit producendo speciem intelligibilem, sed quòd intelligat formaliter per receptionem cognitionis in se.

XIII.
*Intellectus
agens manet
in anima
separata.*

Quæres: An intellectus agens maneat in anima separata & Angelo? Quæritur hoc supponit in Angelo dari intellectum agentem, quod probatur, pro nunc breviter, fuisit in proprio loco in Metaphysica, quia objectum materiale non magis est sufficiens in intellectu Angelico producere species quàm in humano. Et licet nunc haberet omnes species infusas, ut volunt Thomistæ, contra quos hic agimus, id tamen non arguit, quin si relinquerentur suis viribus habeant eandem facultatem. Hoc supposito Respondeo affirmativè. Probatur, quia aliàs nec Angeli, nec Animæ separatae possent intelligere res absentes, præteritas, aut futuras nihil enim posset eos ad hoc determinare, nisi ponantur in illis species, sed si ponantur in illis species debet poni aliqua causa productiva earum ex parte Angeli & Animæ, illa verò causa est intellectus agens, ergò habent.

XIV.

Dices: Ipsa objecta posse determinare illos tanquam causæ totales, ergò. Respondeo, licet fortè id verum esset de objecto spirituali, non verò quòd objecta sunt materialia, materiale enim nequit esse causa totalis formæ spiritualis.

Instatur: Sed Angeli aut animæ separatae nec quidem possunt acquirere species rerum materialium, ergò adhuc frustra ponitur in illis agens intellectus, probatur antecedens subsumpti, quia res materiales non possunt determinare intellectum, nisi mediantibus phantasmatibus, quæ nec in Angelo, nec in anima separata sunt. Respondeo negando antecedens, & probationem, sicut enim ipsamet phantasmata, licet materialia sunt, possunt intellectum determinare ad suam speciem spiritualem, ita etiam res corporales absque phantasmatibus hoc facere possunt.

QUÆSTIO IV.

Quodnam sit adequatum objectum intellectus nostri?

I.
*Aliud est
objectum
motivum,
aliud terminativum.*

Certum est omne illud esse objectum intellectus nostri, quod quavis ratione est conceptibile, ut sunt Deus, Creatura, Universalia, Singularia, Res spirituales, & materiales, entia, non entia, substantiæ & accidentia, realia & rationis, quando enim dicimus, Chymæra est ens rationis, aliquod objectum huiusmodi apprehendimus; difficultas ergò est de objecto adequato, juxta sensum illum, quo quæritur de scientiis totalibus, quod nam ex pluribus objectis quæ attingunt, sit objectum adequatum earum. Pro quo notandum primò duplex communiter objectum assignari, unum scilicet *motivum*, quod movet intellectum ad intellectionem, & terminat eandem; alterum *terminativum*, quod solum terminat intellectionem, & non movet ad illam. Secundò intellectum habere posse in statu separationis

objectum, quod latius pateret, quàm in statu conjunctionis. Tertio potest habere objectum, quod sit naturalis attingentiæ, & etiam aliud quod supernaturalis attingentiæ, ut patet ex D. Bernardo tract. de vir. solit. cap. 17. *Intellectus quidem idem ipse est, qui quocumque, seu in bonum, seu in malum applicitus fuerit, nasci dicitur viget, sed alius invenitur sibi relicto, alius a gratia illuminatus.* De primo hic quæritur. Unde

Dico I. *Objectum adequatum intellectus nostri est ens communissimè sumptum sub ratione veri, & non sub ratione veri.* Ita Doctor 1. d. 3. q. 3. & q. 26. de anima.

Probatur prima pars autoritate SS. Patrum Augustini lib. 33. q. 9. q. 21. *Intelligentia est per quam ea proficit animus que sunt.* Et q. 32. *Objectum intelligentie quæritur.* Et lib. de duab. an. cap. 5. *Quidquid est, intelligibile est.* Bernardi, qui per totum lib. 5. de considerat. non solum Deum sed & Angelos contemplatur, & considerat non solum per se, sed etiam per scientiam cap. 4. cum ait de Angelis: *Porro intellectu a prædictis non habet, non opinione sed intellectu capimus, quia non possunt in se expertes & Dei simul participare esse.*

Probatur secundo. Quia ens communissimè sumptum comprehendit omnia prorsus intelligibilia sub aliqua ratione, vel tanquam species, vel tanquam modos, aut differentias, vel tanquam proprietates & accidentia, vel tanquam aliquid sibi & suis specibus oppositum, ergò ens communissimè sumptum erit objectum adequatum.

Probatur secunda pars, quia intellectus non omnia entia attingit solum sub ratione veri, sed etiam sub ratione imitatis, multitudinis, bonitatis, & malitiae, ut expertentiæ constat, ergò non potest esse sub ratione veri. Confirmatur, quia non est ratio, quare potius non debeat esse sub ratione boni, aut unius, quàm sub ratione veri, quam omnes sint proprietates entis, quia tam bene intelligimus objecta sub ratione boni, unius, ac veri, ergò non sub ratione veri, sed sub ratione entis erit objectum adequatum.

Dices: Objectum voluntatis est ens bonum, ergò objectum intellectus erit ens verum, & non ens ut sic. Respondeo distinguendo consequens erit objectum intellectus, prius licet abstractus concedo consequentiam; proinde abstracte ab illo, nego consequentiam.

Arguitur: Si ens ut sic esset objectum adequatum intellectus, posset intellectus omnia intelligibilia comprehensa sub ente ut sic intelligere, & quidem tam distinctè, quàm cognoscit ens ut sic distinctè, sed hoc nequit dici, aliàs posset etiam Deum naturaliter cognoscere cognitione certà & distinctà. Respondeo negando majorem, quia licet potentia possit ferri in rationem aliquam superiorem, qualis est ratio entis, naturaliter clarè distinctè, tamen potest aliqua res contenta sub illa ratione superiori tantè esse per se, quàm ut si debeat distinctè cognosci, non possit, nisi per aliquod auxilium supernaturale. *Instat.*